

Juuniküüditamine 1941. aastal

Küüditamine algas reedel. Päeval tuli mu tuppa Virumaa Täitevkomitees, kus töötasin Virumaa peaaagronoomina, kaaslane maamööaja Karl Pentjärv ja küsis, kas ka mina olen kutsutud samal õhtul rahvamajas peetavale mingisugusele koosolekule?

Vastasin, et ei tea sellest koosolekust midagi. Samas tuli tuppa mu otsene ülemus, maaosakonna juhataja Villem Soo ning Pentjärv esitas ka temale küsimuse, mis koosolek on õhtul rahvamajas. Soo muigas ja vastas, tule vaatama, siis näed.

Hirmus tööde

Muidugi ei läinud meie kumbki koosolekule, sellel ajal ei mindud naljalt vabatahtlikult salajastele koosolekutele.

Õhtul olin kodus. Külas oli kaaslane üliõpilasseltsist Veljesto Aleksander Kaelas Tallinnast. Olin koosoleku täielikult unustanud, kuni abikaasa tuli maavalitsuse saunast, kus käimiseks meie perel oli luba, ning tema küsis, mis seal rahvamajas on – terve hoov oli täis veoautosid ja se.

Vastus tuli järgmisel hommikul, kui läksin tööle.

Nägin tänaval möödasoitvat lahtist veoautot, mille kastis istus mulle tuttav talunik Pajos (Viru maavanema Karl Pajose vend) ja paar vene sõdurit ning paistis ka suur piimanõu.

Töökohal selgus hirmus tööde. Kogu päev läks selle tähe all. Helistamised, et saada selgust sugulaste ja tuttavate kohta.

Tööaja lõpul küsis mu endine ülemus maa-agronoom Toomas Takjas, kes oli olnud ka Rahvuskogu liige – nüüdne taimekasvatuse agronoom, kas ta võiks tänase öö viibida minu korteris, sest kardab kodus olla. Oli pere saatnud naisevanemate juurde Kadriina kanti. Muidugi oli ta teretunud.

Aksel Mark

eksiilminister

Järgmisel, pühapäeva hommikul, kui olime parajasti söögilauas, helistas Villem Soo ja küsis, kas ma tahaksin tulla temaga kaasa, et teha ring valdadesse ja vaadata, mis on saanud taludest, kust peremehed viidud.

Olin nõus ja Soo tuli oma väikese autoga mulle järele. Küsisin temalt, keda küüditati. Ta vastas umbes, et endised kaitseliidu pealikud, vanglate vahid, suurtalude peremehed ning uue aja aktiivsed vastased.

Villem Soo

Külastasime mitut vallamaja.

Hästi jäi meelde juhtum Iisaku vallamajas, kus üks vana mees, kommunist, nagu ta ennast meile tutvustas, pöördus Soo poole, et kahjuks on vist jäänud küüditamata kohapealne mölder, kes suur rahvavaenlane.

Soo pööras selja ja läks minema. Vähesed aja pärast tuli mees jälle sama jutuga Soo juurde ja nüüd käratas Soo: "Pea lõuad!"

Üks väheseid sümpaatseid silmapilke Sõo puhul. Aga mitte ainus.

Villem Soo oli vana vangis olnud kommunist. Enesekindel fanaatik.

Talle hakkasid varsti närvidele Venest tulnud ülbed tegelesed.

Varsti ta tuli mu tuppa ja ütles: jälle üks kuradi venelane. Võta sina ta vastu, mina ei taha neid näha.

Õhtul, kui olime tagasi ja

Soo tahtis oma ametiruumi minna, siis leidsime Toomas Takjase telefoni juures, et valmistada aruannet külvikampaania kohta, mida tuli esitada igal esmaspäeval.

Muidugi oli Takjas valinud ametiruumi, et mitte olla kodus. Soo aga leidis, et Takjas on usutav ametnik ja valmistab aruannet isegi pühapäeval.

Välja tulles ütles: ma seisn igati selle eest, et minu osakon-

nast kedagi ei küüditata ja Toomas Takjas näitab, et tegin õigesti.

Ilmselt oli Soo küüditamise jõhkruusest pettunud, kuigi ta ise seda kaasa oli teinud ja ülemuste pilli järgi tantsinud.

Villem Soo varjas end pärast venelaste taganemist Virumaa metsades, kus ta omakaitse käte sattus ja hukati. Villem Soo on maetud Rakvere linnakalmistule.